

נאר פו שיר

קיטש שירי ושמו שלמה ארצי * גאון ושמו ג'וזף

הלר * קריקטורה ושמה (שפירא) שלום * הפלא של אורי סלימן

תולעי תרבות

משורר ארצי

הוא שר את כל שירתו הצבאי. הוא חיבק את כינורו ודיד. הוא שר את כל אשר חפץ ליבו. הוא הזמר של אמא פולניה היתה רוצה להשיא לו את בתה. עכשיו הוא החליט להיות משורר-הדור. הוא נטל את המילון, חיבר מילים בלי מנגינות. הביא את מינחת השיר שלו למוציא-לאור. הידוע עד כמה אוהבים בני התישחורת את מתקנתו הסריגית שפירסמה אותו. כך נולד ספר שיריו של הזמר שלמה ארצי מלים מתחברות לאיש * ספר שהי שירה העברית היתה נשכרת אלמלא היה רואה-אור. גם הפיומנאות לא נשאה רווח כלשהו מקובץ דלוח זה.

שלמה ארצי, אם לבחון אותו באמצעות שיריו, הוא דמות בעלת עולם המצוי בינות לאווילות ועד לשולי הטימטום. עולם

שלמה ארצי סכרין מילולי

מקוריותו: „אהבתי ללילה, נערה לבנה כאקצנט גרמני“ וכמו במכונת-הזמן של ספרי המדע-הבידיוני, הרי שבעמוד הנגדי ביקר המשורר הארצי בבריסל, ב-1972, שם „עצרו אותי בבריסל, ארבעה שוטרים בריסלויים / לא מפני שהייתי דומה לערבי עצרו אותי / אלא מפני שלא התגלחתי יומיים...“ זה אפילו לא דמיון חולני וגועני של המשורר הארצי הזה — אלא סתם טימטום.

כנראה שיש למשורר הארצי גם שיגעון גדלות, ומעיד על כך השיר נוטרדאם (ברוך לקבר נפוליאון) 1970 ולקראת סופו של השיר (אפילו לא פיומון) הזה: „בצהרים בא האפיוור, / לפגוש אותי, / כנסיית נוטרדאם“ ממש מרגש. וכמו אדם, המחפש כיסוי תרבותי לשאיפותיו המאוד לא-תרבותיות, הרי שהמשורר הר ארצי מספר: „הציתי את אירופה חלו, עם ספר של פינחס שרה / גיטרת פח...“ ברור מתוך רמת התמליל, שהמשורר הארצי חצה את אירופה עם ספר של פינחס שרה, אבל ספק אם הוא קרא בו. ניסיון נפל נוסף של המשורר הארצי, למעט אליבי תרבותי, הוא שיר לכבוד בן-גוריון, שבו הוא פותח: „רשיר לכבוד בן-גוריון. / שאת תמותתו מצאתי ברפי פרוזה * / שיר לכבוד שערותיו...“ ודי לחכימה ברמזוא.

מיכלול שירים שלם מביא המשורר הר ארצי מעולם חוויותיו ככדרן, תחת הכותרת „מיקרופון נישטט אל הבמה“ טוב שהמשורר הארצי מסיים את ספרו בחצי חרוז: „עד שבבוקר, מוצאים פיכת ניר מרקובה, אבל לא את מי שהיה זה...“ המשורר הארצי השמיט מן הסתם סיומת בנוסח: „מוצאים פיכת ניר מרקובה, / ועליה שירה חלולה...“

אין ספק שמלים מתחברות לאיש איגן מתחברות לשירה העברית. אבל מדוע הוא מופיע אותן ומפרסמן ברבים, לאיש פית רונים.

הרגום

מילקוק

ג'וזף הלר עשה זאת שוב. במשך קרוב לעשרים שנה הוא נחשב בעולם הספרות כפיומון, כסופר של ספר אחד, כמחבר מילכוד 22, הספר שהעמיד את מילחמת העולם השנייה במקום ששום ספר היסטוריה טרם השכיל להעמידה. בספרו השני משהו קרה * מביא הלר את אותה ציניות מלאני כלית אל אנשי הצווארון הלבן של אמריקה. גיבורו, **בוב סולקום**, הוא יוסאריאן של הצווארון הלבן.

בוב סולקום, איש מעמד המנהלים הר בינוניים, בעל מישפחה בת שתי מכוניות בפרבר יוקרה, אשה מתוסכלת מבחינה מינית, שתי בנות ובן מפגר, חי חיים שהינם חניגה של הומור שחור. סולקום הוא אישיות שאין לה דבר משל עצמה, והוא בבחינת מראה משתקפת של האחרים. אחד ממעבדיו צולע, ולאחר פגישותיו עם מעבידו, מתחיל גם סולקום לצלוע. סולקום פוחד מן החיים, בניגוד לגיבורי מילכוד 22 שפחדו מהמוות. הוא בן לעצמו. הוא מתאר כבר בפתיחה עולם של אבסורדים וליגלוג

* תמונתו של דויד בן-גוריון הופיעה, למרבה האירוניה, פעם אחת בגלינות פרוזה, בגליון מס' 6. שם היא עיטרה את מחזהו של עמוס קינן, הארית, העוסק בדמותו של בן-גוריון כרוזן, ולא כשיר לכבוד שערותיו...

* ג'וזף הלר — משהו קרה; עברית אופרה רחט; 2 כרכים; הוצאת זמורה ביתן מודן (כריכה רכה).

ג'וזף הלר תפסתי את אבי במיטה עם אמי

עצמי מרצון: „אולי היום שבו חזרתי הביתה שלא כצפוי בגלל חום ודלקת-גרון ותפסתי את אבי כמיטה עם אמי — הוא שטבע בי את הפחד מפני דלתות; פחד מפני פתיחת דלתות והחשש מדלתות סגורות...“

עולמו של בוב סולקום הוא עולם של פחדים מהולים. מצד אחד מורשת מישר פחתו, אמו חזקה, אביו המת ואחיו המת, ומצד השני מכוונת הגריסה הנוראה, הקרויה אמריקה: „ראשית, משכורותיהם קטנות, והם יודעים שלא יתקשו ביותר להשיג משרות שבבעבורן משלמים אותה משכורת קטנה בחברות אחרות אם יפסידו את משרותיהם כאן...“

סולקום מביא — או, ליתר דיוק, מוליך — את הספר במעין מונולוג מתמשך, שבמהלכו הוא עושה כל שביכולתו לשכנע

את הקורא שהוא כפוי להיות אומלל. זה ספר שנבנה באופן נהדר, בחיתוך כמו יהלום רבי-דפנות. יהלום הקולט קרני-אור משלושה מקורות — ממישרדו, מזכרונו וממתרחש בביתו. ומהם הוא מפיך את הברק המיוחד של הלר. סיפורו הוא מעין אנתולוגיה המשחיה את סכיניה על סיפורי יחיד מונויעים מתוך החלום האמריקאי האבוד, כמו: „הייתי עם אשה נשואה לפני זמן לא רב, והיא סיפרה לי, שלפעמים הרגישה עצמה כל-כך בודדה עד שהייתה הופכת קרה כקרה היתה ממש חוששת שהיא תקפא עד מוות בתוכה; ואני פכור כי אני יודע למה היא התבוננה...“

ישנה במשחו קרה חושניות של זכרונות, חוויה מינית שנשמרה מתוך הילדות האב-זה של בוב סולקום. אהבה לצעירה שהתאבדה, בטרם השלים סולקום את זממו. והוא גם אימר בספר: כאשר אגדל, ארצה להיות ילד קטן. זה עולם יוצא-דופן, משופע בהגיגים בנוסח: „מה קרה לנו? משהו קרה. אני הייתי פעם ילד והיא היתה ילדה, ורצנו היינו חדשים, עכשיו אנחנו גבר ואישה ואין עוד תחושה של חדש בשום-דבר; התחושה היא שהכל ישן...“

ג'וזף הלר מצליח בספר זה כסופר. הוא מצליח היכן שסופרים אחרים נכשלו. לאתר כתיבת ספר הממזה חוויה אישית עצומה. קשה לכתוב ספר אחרי שמחברים את מילכוד 22. ס. יזהר לא עמד במבחן של כתיבת ספר על עולמו של המעמד הבינוני הישראלי, אחרי שחיבר את ימי ציקלג, וספק אם יכתוב אייפעם ספר שכזה.

לא רק מישרדו של סולקום מעוות כולו, אלא גם ביתו: „כו, אני מקבל כאבי-ראש נוקבים מכל הגידולים בראש ושטפי-הדם במוח שאת מעניקה לי ללא-הרף; וכאבים מפלחים בחזה מכל התקפי-הלב שאינך חדלה לספר לי, שלא תהיי אומללה ביותר אם אקבל אותם: למעשה, אני מתחיל להרגיש את עצמי כמו מיסכן ארוך, מדי כיוון שעלי להאזין לשתיכון כשאתן ממפרות לי יומם ולילה כמה אתן מסכנות...“

הלר עוסק במוות, כמינהג האמריקאים.

סימני שמש

סיקורת

●● בסיקור שהוקדש לפני כשלושה חודשים לספרים על אודות המחנך הדגול **יאנוש קורצ'אק**, נפקד מקומו של הספר יאנוש קורצ'אק היהודי המעונה מאת **ירחמיאל וינגרטן**. ירחמיאל וינגרטן נמנה על חבריו של קורצ'אק, עבד שנים כמתנך במוסד ליתומים שאותו ניהל קורצ'אק, ואף כיהן כסגן-עורך שבבועונו של קורצ'אק לילדים מאלי פשגלונד. ספרו של וינגרטן ראה אור בהוצאת ברונפמן ●● המיוזמן **אהרון כהן**, שהתפרסם בגין סידרת ספריו על תולדות העולם הערבי, חרג מנושאי הקבועים ופרסם ספר מוקדש לפרץ הולדתו, רומניה. הספר רומניה החדשה מופסת דרכה — עובדות היבטים לקחים הוא תערוכת של תעמולה וסיקור יוצא-דופן, העשוי ביד אדם היודע מלאכתו. הספר ראה אור בהוצאת ביבלוס ●● הפרופסור **נתן רוטנשטרייך** נוהג מזה שנים לבחון את הצינונות בכלים של ההגה-דיעות. בספרו עיונים בצינונות בזמן הזה שב רוטנשטרייך ובוחרן בבהירות נושאים כמו האנומאליה היהודית, בחינתה של תנועת-העבודה, ושאר נושאים המעיקים על הצינונות, בעיקר מאז מילחמת יוסי-היפרים. הספר ראה אור בהוצאת הספרות הצינונית ●● כותב שורות אלה אינו נוטה להאמין באמונות אליל ורכיל למיניהם, באסטרוולוגיה ובכל שאר השעשועים מסוג זה. כאשר הגיע לידו הספר סימני שמש מאת **לינדה גורדמן**, העוסק בתריסר המזלות, הרי שהיצר הרע גבר, והדיפוזן הקל בזול האישי (דגים) הדהים. אחר כך רב דיפוזן נוסף במזלות, או בחוסר המזלות של אחרים, ובתודמה היתה כפולה ומכופלת. ההתנגדות שהייתה לאסטרוולוגיה ולהורוסקופים נמתחה לה. הספר ראה אור בהוצאת זמורה ביתן מודן ●● **נתן שפיגל**, חוקר הקלסיקה הנודע, ומתרגמו של **פלוטניוס** לעברית, פירסם מונוגרפיה מרתקת ומקיפה על הדמות המרכזית של הפילוסופיה היוונית, תחת הכותרת סוקראטס — חייו ומישנותו. בפתחה מפרט שפיגל את המידע על סוקראטס, דרך כתבי **אפלטון**, **כסינופון**, **אריסטופאנס**, **אריסטו** ואחרים. שפיגל בוחר את אישיותו, חייו ומותו של סוקראטס, את מעצו עם הסופיסטים, ואת תורת המידות שלו. בסופו של הספר מצויה רשימת מקורות נרחבת, של כתבים יווניים עתיקים שזכו לתירגום עברי, הספר ראה אור בהוצאת מנטס ●● אל מעט התעודות הדתיות ששרדו מהשואה, צרף בימים אלה חוקר השואה **מנדל פייקאוף** את התעודה החסיידית הספרותית האחרונה על אדמת פולין. סיפור התגלות תמוה עד מאוד, של דברי **הארמו"ר הרבי מפיסצ'צה** בגיטו ארשה, שדרש דרשות מופלאות בין חומות הגיטו, וקרא למאמיניו להתנהג „כבן מלך השבוי, שאף שמוכה בכל-מקום הוא בן-המלך המוכה...“ הספר ראה אור בהוצאת יד-ושם ●●